

Verscholen achter mijn lach

Colofon

ISBN: 978 94 6365 253 7

1e druk 2020

© 2020, Hanna Nissel

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Verscholen achter mijn lach

Hanna Nissel

Inleiding

Alle namen in dit boek zijn veranderd ter bescherming van de personen die erin voorkomen. Ook mijn eigen naam is een schuilnaam, die ik een aantal jaren geleden heb aangenomen en nog steeds gebruik.

Ik beschrijf in dit boek heftige gebeurtenissen uit mijn leven. We vluchtten als gezin van Irak naar Nederland. Ik werd mishandeld door mijn broer en mijn vader en ging uiteindelijk op jonge leeftijd uit huis, weg van hen. Na een aantal jaren kreeg ik een relatie en met deze man kreeg ik twee kinderen. De relatie hield geen stand en ik kwam alleen te staan met de kinderen. Naast dat ik veel heb meegemaakt, heb ik ook veel geleerd van deze gebeurtenissen. Zij hebben me gemaakt tot wie ik nu ben. Mede dankzij de geweldige mensen die mij hebben ondersteund en geholpen, de ‘engelen’ die ik ben tegengekomen in mijn leven.

Met dit boek hoop ik andere mensen eveneens te inspireren. Ook al maak je soms hele nare en verdrietige dingen mee, je hebt meer kracht in je dan je in eerste instantie dacht. Zo is mijn ervaring.

Mijn boodschap is, dat ieder mens kan veranderen. Ondanks angst en macht van de omgeving. Door liefde, vrijheid en je sterke intuïtie.

Inhoud

1.	De Golfoorlog Irak-Koeweit	9
2.	Vier dagen eerder	12
3.	Iedereen wilde vluchten	25
4.	Leven in Irak	29
5.	Ons huis in Irak	31
6.	De kinderen	36
7.	Mijn moeder	42
8.	School in Irak	45
9.	Een nieuw begin	53
10.	School in Nederland	63
11.	Zeventien jaar en ... verliefd	77
12.	Risicopad	80
13.	Vluchten voor de tweede keer	93
14.	Het opvanghuis	123
15.	Said	146
16.	Malika	156
17.	Semmy	168
18.	Tien jaar samen	173
19.	De psycholoog: een eyeopener	184
20.	Een huis	200
21.	Een nieuw leven	206
22.	Persoonlijke ontwikkeling	216
23.	Goed in de markt	224
24.	Liefdesbang	231
25.	Geloof	242
26.	Malika in een strijd	255
27.	De hulp	267
28.	Drie jaar later	278
29.	De kleine vuurtjes	292

1. De Golfoorlog Irak-Koeweit

Voorzichtig deed ik mijn ogen open. Ja, het lukte, ik leefde! En nee, het was geen droom. Ik was in een woestijn. Ik keek om mij heen, het was mistig. Mist van bewegend zand dat in de lucht zweefde. Ik wilde me bewegen, bewoog me, of nee, ik wilde voelen of ik me kon bewegen.

Toen zag ik allemaal zwarte puntjes om me heen. Het waren haren, het waren hoofden. Ik schrok, wie waren dat? Ik sloot mijn ogen weer. Waar was mijn familie? Waar was ik terechtgekomen? Voordat mijn gedachten verdergingen, bewogen de zwarte puntjes ook. De haren bewogen. Het was goed dat ze bewogen, ik raakte ze aan.

Ik keek opnieuw voorzichtig om me heen. Er werd een hand door mijn haar gehaald. Ik hoorde bekende stemmen. Het was mijn familie! We praatten en schreeuwden door elkaar. Ja, we leefden! Snel tellen of we compleet waren. Er was geen tijd om te knuffelen. Acht mensen dicht bij elkaar. Ja, wij leefden, wij hadden het overleefd.

De angst overheerste nog. Het vliegtuig dat boven ons hoofd bommen gooide kon zo weer terugkomen. Opeens overal geschreeuw. Door de mist zag ik niet veel. We hielden elkaars handen vast. Dat was het enige wat telde, je eigen familie bij je hebben. Zelfs als er iemand zou ontbreken, zouden we ons nog moeten haasten. In dit bloedbad, waar iedereen schreeuwde, hilde en in shock was, kon je niet nuchter nadenken.

Paniekgevoel kwam weer naar boven. Overal waren mensen die renden, schreeuwden, huilden en zochten. Overal lagen kledingstukken in het zinderende zand. Kledingstukken die om lichamen gewikkeld waren. Mensen die net nog hoopvol

op de vlucht waren en nu waren vermoord. Vers bloed bedekte de woestijn. Deze mensen waren geraakt, zij hadden het niet overleefd. Verdrietige kinderen van wie de ouders dood waren. Niemand keek naar ze om. Het was een wereld van ikke, ikke, ikke. Iedereen moest zichzelf in veiligheid brengen.

We probeerden om de lichamen heen te lopen, maar struikelden af en toe over een lijk. Het was verschrikkelijk. Maar op dat moment voelde het niet zo. Ik voelde me verlamd, ik voelde helemaal niets. Het enige wat ik wilde was vluchten, weg hier.

Samen met mijn familie rende ik terug. Langs de bergen, tussen de massa's mensen door. Waar was onze auto, was hij er nog? De nette rij auto's was er niet meer. Sommige auto's waren opgeblazen. Overal lagen en hingen lichamen. Er waren geen regels meer. Iedereen was in zijn eigen wereld van ikke. Eigen familie in veiligheid brengen. We zochten onze eigen auto om weg te gaan. Daar was de auto! We propten ons met acht personen in één auto. Niemand zei iets.

Mijn vader startte, hij moest snel zijn. Het was moeilijk om tussen de auto's en de lichamen door te rijden. Hij probeerde zo min mogelijk lichamen te raken. Hij kon niet snel genoeg, hij moest rustiger rijden.

Ik keek door het raam naar buiten. Had ik dit niet eerder gezien? Dit kwam me bekend voor. Deze woestijn, de bergen waar het zand hoog in de lucht zweefde en waar ik lijken op de grond zag. Waar kledingstukken rood waren verkleurd en waar rennende, huilende mensen aan het zoeken waren. Wanhoop in hun ogen.

We reden langzaam om ze heen. Eigenlijk wilde ik zwaaien. Maar waarom zou ik dat doen, wat zou mijn gebaar beteke-

nen? Het leek eerder gemeen. Zo van: ik heb het overleefd, ik hoor wel op het nieuws hoe het jullie is vergaan.

Gedachten overdonderden elkaar. Ik verkeerde in shock, was verlamd. Ik zag mensen die het hadden gered, zij renden naar hun auto's, propten zich erin en reden als idioten, om de lichamen heen. Dit beeld was niet helemaal onbekend. Ergens had ik het eerder gezien of meegemaakt. Soms heb je dat, een déjà vu, dat je ergens bent waar je nog nooit bent geweest, maar dat het toch heel vertrouwd of bekend voelt. Was dit een eerdere vluchtpoging die ik me herinnerde of was het een horrorfilm die ik ooit eens zag?

2. Vier dagen eerder

Het was een normale middag in juni, ik deed mijn huishoudelijke taken en was het plastic eetkleed aan het schoonmaken, toen mijn moeder naar binnen kwam rennen.

“De straat is leeg!”

Ze leek in paniek, haar bruine ogen waren groter dan normaal. Ze schudde met haar hoofd. Haar rimpels waren dieper.

“Straat leeg? Wat bedoel je?” vroeg mijn zus.

“De straat is leeg,” herhaalde ze nogmaals.

We keken haar angstig aan. Bij ons was de straat nooit leeg. Er waren altijd mensen aanwezig: spelende kinderen, de groenteman, de roddelende buurvrouwen bij de deur, zwervers die er rondliepen of lagen te slapen. Echt leeg was het nooit geweest; ja, nu dus. Mijn vader reageerde snel: hij pakte de telefoon en draaide haastig een nummer.

“Wat is er aan de hand?” Hij fronste en keek naar mijn moeder. Hij legde de hoorn neer en riep: “Nu inpakken, nu!!!”

Mijn moeder, die geen uitleg nodig had, reageerde zoals altijd op stress door opnieuw met haar hoofd te schudden, alsof ze alles van zich af wilde schudden of probeerde haar hersenmassa wakker te schudden. Ze wist dat wij nu weg moesten, vluchten! Ze had dit eerder meegemaakt. Ze kon het inmiddels dromen. Mama was altijd voorbereid. Het land was in oorlog, er was altijd spanning. Sommige periodes waren rustig, mensen gingen door met het leven zodra het kon. Maar die spanning dat er iets kon gebeuren, was er altijd. Het luchtalarm kwam altijd onverwachts. Nu begon het in alle ernst. Waarom hadden we deze keer geen alarm gehoord?

Mijn moeder schreeuwde naar ons dat we onze spullen moesten pakken, wij hoefden geen uitleg te krijgen. Het was vaker gebeurd dat we à la minute naar de kelder moesten rennen. De spanning was van tevoren al voelbaar. Mensen waren intensief bezig het nieuws te volgen, spraken erover. Je zag het aankomen.

Mijn zus Sherien en ik renden door het huis. Ons huis was erg groot vergeleken met de meeste huizen in onze straat. Op zo'n moment leken de marmeren vloeren met de grote traptreden nog groter en hoger. We haastten ons en pakten wat ons dierbaar was om mee te nemen, misschien zouden we hier nooit meer terugkomen. Maar wat moesten wij nog meer meenemen? In één auto waar acht personen amper in pasten, lukte het altijd ruimte te maken voor brood, water, sieraden en geld.

De auto van mijn vader, een Mercedes Benz, was niet gemaakt voor acht personen op de vlucht. Al was het in Irak helemaal niet gek om bij elkaar op schoot te zitten. De meeste families bestonden uit acht of tien personen. Gordels werden niet gebruikt. Kinderzitjes kenden wij niet. We vluchtten naar Iran. Weg van dit gebied, ons huis, de school, waar ik een paar uur geleden nog was.

Circa 100 meter verderop waren ze volop aan het bombarderen. Vliegtuigen van Saddam, als reactie op het teruggedrijven van zijn troepen in Koeweit door Amerika en bondgenoten. Mijn neef, mijn oom en een goede vriend van mijn vader kwamen diezelfde middag om. Vanaf onze woonplaats Mosul, de op twee na grootste stad van Irak, gelegen in het noorden, deden we er ongeveer tien uur over om Iran te bereiken. Een lange weg, de achterbak zat vol met water en brood.

Onze straat was leeg, het was beangstigend en beklemmend.

De huizen, ieder in een eigen stijl gebouwd, waren verlaten. Deuren dicht, allemaal op slot, een surrealistisch beeld. Geen kletsende vrouwen, geen spelende kinderen. Stil en verlaten, alles potdicht. De met stof bedekte groene bladeren van de palmbomen leken langzaam te bewegen, alsof ook zij zich klaarmaakten om te vluchten. Er stonden geen auto's langs de weg. Mijn vader gaf gas en negeerde de stoplichten. We verlieten Mosul, toen zagen wij de drukte.

Het leek eeuwig te duren, deze lange file van vluchtende mensen waartussen wij ons bevonden. Wij in de auto, anderen te voet. Allemaal moesten we vluchten. Degenen die geen auto bezaten, belemmerden het verkeer. Een lint van bonte kleuren bewoog zich van het ene land naar het andere land. Gezinnen, vrouwen met kleine kinderen in hun armen, bejaarden, grote kinderen. Allemaal beladen met uitpuilende tassen vol voedsel en water.

Onderweg werden fruitbomen kaalgeplukt door mensen in hongersnood. Veel mensen werden er ziek van: de fruitbomen bleken later ziek te zijn en in sommige fruitbomen zaten bacteriën. Mensen kregen diarree en de griep.

Op bepaalde plekken lagen nog granaten in de grond van de vorige oorlog. Af en toe hoorden we iets ontploffen en mensen renden en schreeuwden. Ze lieten kinderen achter die al dood waren door verwondingen en virusbesmettingen, maar ze moesten nog steeds doorlopen, doorgaan. 's Nachts was het donker in de bergen. Mensen verdwaalden soms. We hoorden mensen schreeuwen, ze zochten elkaar.

Iedereen probeerde zo snel mogelijk de grens te bereiken, dag en nacht reisden wij door.

Mijn vader had de radio luid aanstaan. Mijn oren deden pijn. Wij ontvingen berichten dat vliegtuigen bommen goo-

den. Zij waren al onderweg. We pauzeerden nauwelijks, te bang om ingehaald te worden door de helikopters. Als mijn vader echt niet meer kon, dan stopten we pas. Blij onze pijnlijke spieren even te kunnen strekken, het naanbrood te eten en bomen te zoeken waar nog wel fruit aan te vinden was. Mijn vader zocht dan een beschutte plek. Hij legde een kleedje op de grond om kort te slapen. Meestal was hij binnen twee uur weer wakker. Zijn zorgen waren te groot om lang te kunnen slapen. Wij sliepen krom en scheef in de auto.

Voor mijn vader was de reis erg vermoeiend, af en toe keek ik in de achteruitkijkspiegel naar zijn gespannen gezicht. Ik maakte me zorgen, maar zei niets. Uren achter elkaar reed hij over de vernielde snelweg. Sommige stukken asfalt waren weggeslagen door bommen. We reden tussen de 15 en 40 km per uur, sneller ging niet. Wij durfden geen geluid te maken. Ik rook het zweet van mijn zus, die dicht tegen mij aan zat. Of rook ik mijn broer, die links van me zat? Het was heel erg heet en benauwd, zweet drupte van ieders hoofd. Ondanks de airco was het nog veel te heet in de auto. De zweetlucht was niet te harden.

De vierde dag kwamen de vliegtuigen om te bombarderen. Het geluid was vanuit de verte te horen. Mensen renden. Auto's stopten onmiddellijk.

“Bij elkaar blijven, elkaars handen vasthouden en tempo!!” schreeuwde mijn vader.

Wij renden de berg op en verscholen ons achter een rots. Mijn adem stokte ... Ik voelde niks meer en ik zag niks meer, totdat ik mijn ogen opende en zwevende puntjes zag. Ik veegde de strengen haar haastig voor mijn ogen weg. De zwevende zwarte puntjes vlogen weg, er verschenen rode puntjes. Mijn ogen probeerden zich scherp te stellen.

Uiteindelijk bleef het beeld stilstaan. Een bloedbad!! De horrordag. Zo noem ik het. In de droge woestijn waar iedereen lag, verstopt of vermoord. Schreeuwende mensen en kinderen. Het leek op een Amerikaanse oorlogsfilm. Het was geen film!

Terug in de auto, weg van deze plek. Mijn vader reed voorzichtig om geen auto's en mensen te raken ... Op de radio hoorden wij dat er al hulp onderweg was. Alles was live te horen. Wij zagen eruit als lijken, iedereen was grijs tot spierwit ... Hulptroepen kwamen in onze richting, met medicijnen, voedsel en water. De helikopters daalden, er vielen pakketten voedsel naar beneden. Mensen renden allemaal richting de 'gouden' pakketten. De mariniers, die uit het buitenland kwamen om ons voedsel te brengen, waren groot en lang. Ze liepen met grote passen, in legerkleding ...

Ik herinner me niet alles van de oorlog. Sommige herinneringen zijn vervaagd of verdwenen uit mijn geheugen. Wat ik tijdens de Golfoorlog had gezien, was ik tijdelijk kwijtgeraakt. Hier in Nederland op het AZC vroeg een traumahulpverlener wat ik had meegekregen van de oorlog. Het eerste gesprek bij ze duurde ongeveer anderhalf uur. Wij zaten met z'n allen in een ruimte om ons verhaal te vertellen. Iedereen van ons gezin kwam aan de beurt. Niemand van ons vertelde uitgebreid.

Toen ze mij vragen stelde, voelde ik mij ongemakkelijk. Ik noemde een paar dingen: de kelder, huizen die vernield waren, het geluid van de bommen. Maar de vlucht met de bommen boven ons hoofd noemde ik niet. Mijn vader zei later: "Maar je weet toch nog van de bommen in de woestijn?"

Ik moest lang nadenken, ergens vandaan kwam een vage herinnering.

Uh, *wat gebeurde er toen?*, dacht ik bij mezelf ... Ik durfde mijn vader niet te zeggen dat ik alles kwijt was. Hoe kun je zoiets kwijtraken ...?

Cognitieve dissonantie, hoorde ik later tijdens mijn EMDR-behandeling. Tijdens de therapie kwam het terug. Het leek alsof ik een bestand kwijt was geraakt tussen al mijn herinneringen en het pas later terugvond. Bepaalde herinneringen waren altijd scherp in mijn geheugen gebleven. Het alarm bijvoorbeeld, het klonk hetzelfde als het luchtalarm hier in Nederland, dat één keer per maand aangaat op maandag. Destijds in Irak ging het alarm vaker aan. Als het alarm begon te loeien, moesten we naar de kelder rennen. Onze burens, die geen kelder hadden, renden dan naar ons of naar andere burens die een kelder hadden.

Ik weet nog precies hoe onze kelder eruitzag. De brede, schuine treden waren van beton. Het was een grote ruimte van 50 m². Wit betegeld. Er stonden grote houten kasten langs de muur, vier stuks tegen elkaar aan. Daarin lagen eten, drinken, beddengoed en lakens, olielampen met extra flessen lampolie en er stonden een aantal schilderijen. Op een van de schilderijen waren twee olifanten afgebeeld met hun slurven aan elkaar vast.

Ik vond de kelder altijd een beetje eng. Aan het plafond hing een lamp die weinig licht gaf. Je zag meer schaduw dan licht, waardoor de ruimte iets griezeligs kreeg. Tijdens het alarm gingen de lampen uit en brandde er slechts een zwak licht. Mijn vader stak dan een olielamp aan. Verder stonden er nog een paar kacheltjes en jerrycans met kerosine. In de winter was het erg koud in die ruimte. Naast de

deur hing een wasbak. Je kon in de kelder overnachten, als dat nodig was.

Tijdens de kelderuren zaten de ouderen in zichzelf te fluisteren, ze baden tot Allah, zagen er angstig en gespannen uit. Ze staarden voor zich uit, handen in elkaar gevouwen, en prevelden een gebed. Ze wisten wat er kon gebeuren. Ze waren al langer bekend met de oorlog en waren veel dierbaren verloren. Een radio op batterijen stond zacht aan, er werd gewaarschuwd in welke wijken ze actief bezig waren met bombarderen. Het kon hier ook zomaar ineens beginnen.

Wij, mijn buurmeisje en ik, zagen het als een avontuur. Misschien was het wel een manier om onze angst te onderdrukken. Wij fluisterden grappige dingen in elkaars oren, zagen de gespannen gezichten en vertelden elkaar met een zachte stem hoe iedereen eruitzag. Mijn moeder of een buurvrouw keek dan af en toe streng naar ons en fluisterde zacht doch indringend dat we stil moesten zijn.

In de donkere ruimte lagen kleine kinderen te slapen in de armen van hun ouders. Sommige moeders zaten op de grond. De grond was bedekt met een groot crèmekleurig tapijt. De iets oudere kinderen waren rustig en maakten grappjes. Misschien hadden wij nog niet iets ergs meegemaakt in deze kelder. Mijn buurmeisje en ik vermaakten ons wel. Tot de lichten aangingen. De buitenlantarens gingen aan. Dat betekende dat het weer veilig was. Dan liepen we weer naar boven. De burens gingen naar hun eigen huis.

In diezelfde periode kwam de dreiging met gifgassen. We kregen instructies wat te doen wanneer er gifgas verspreid werd. Wij hadden de beelden van de stad Halabja gezien, waar op 16 maart 1988 iedereen vermoord was door de gif-

gasaanval door Saddam Hoessein. Er kwamen vijfduizend mensen om het leven. Overal lichamen op de grond. Het leek alsof ze sliepen. De tv-beelden van een dode vader die over zijn baby lag, werden steeds herhaald. Later is daar een standbeeld van gemaakt. Het was hartverscheurend om te zien, de hele stad vermoord. Mensen moesten thuis de ramen en deuren isoleren met sponsen en lappen stof.

Iedereen oefende thuis de levensreddende instructies in de badkamer: hoofd in een emmer water, een hap lucht nemen, daarna meteen weer met het hoofd in de emmer water. Dat oefenden wij ook thuis. Een vriendin, die iets ouder was dan ik, had deze situatie bewuster meegemaakt. Laila, ze woonde ook in Nederland. Laila leerde ik kennen toen ik in het noorden kwam wonen. Eerst ontmoette ik tijdens het uitgaan in een kroeg Sofia, die even oud was als ik. Sofia was een nogal luidruchtig meisje van twintig jaar. Als zij praatte, genoot de hele straat mee. Ze maakte zich op als een artiest, met opvallende eyeliner, en had een dikke bos zwarte krullen. Ze had destijds altijd leuke kleren aan. Ik vermoed van duurdere merken. Soms kreeg ik een trui van Sofia die ze niet meer droeg, ze zei dan dat het van Gucci was. Ik moest er goed op passen, want ze had er veel geld voor betaald. Ze zei het dan op een dwingende toon. Ik reageerde onverschillig op deze informatie, ik had niks met geld en dure merken. Toen ze mij een keer uitnodigde om dolma te eten, dat zijn gevulde wijnbladeren met een mengsel van rijst, gehakt en heel veel groentes en kruiden, stemde ik gelijk in met haar leuke idee.

“Dan zie je mijn moeder ook,” zei ze vrolijk.

Haar moeder Laila had niet alleen een heel ander karakter dan haar dochter, maar ook een ander uiterlijk. Laila had blonde krullen en groene ogen. Ze was tenger, ongeveer 1

meter 60 lang. Ze was toen 41 jaar, maar iedereen schatte haar veel jonger. Qua karakter was ze veel rustiger en zachter. Ze koos haar woorden zorgvuldig uit. Als ik haar knuffelde, kreeg ik kriebels in mijn nek van haar blonde krullen. Bij haar thuis moest iedereen zijn schoenen uittrekken.

“Ze heeft een beetje smetvrees,” zei Sofia plagend.

Laila vertelde vroeger in Irak een paar keer het gifalarm te hebben meegemaakt. Iedereen rende dan naar de badkamer en volgde de instructies op, maar het was gelukkig altijd vals alarm, zover ze zich dat nog kon herinneren. Ze vertelde dat ze een keer ongeveer een uur in de badkamer zat met haar kinderen, die om de minuut hun gezicht in een emmer met water staken. Toen ze na een uur nog niks had gehoord en geen prikkende huid voelde, nam ze een natte handdoek tegen haar mond en ging naar buiten om te kijken. Ze hoorde mensen buiten praten, de buurman die haar gewaarschuwd had, stond naast haar huis een sigaret te roken. Ze was heel erg boos geworden op de buurman. Waarom was hij niet eerder komen zeggen dat het een vals alarm was?

“Oh sorry, dat was ik vergeten.”

Wij verlieten Iran, het land waar wij als gast konden verblijven, maar nooit langer dan nodig was. Je kon een visum krijgen voor maximaal drie maanden, je mocht dan niet werken en niet naar school. Er was zo geen toekomst op te bouwen, dus we gingen terug.

Toen we Irak binnenkwamen, zweefde de auto de hele tijd op en neer. De wegen waren stuk, met hier en daar een gat of een heel stuk bestrating dat verdwenen was ... Het had geregend en grote delen van de weg waren veranderd in een modderbad.

Toen we terug waren in onze straat zag ik dat de lichtpalen